

לכבוד

חברי ועדת החוקה של הכנסת,

שלום רב,

הנדון: ייצוג עצמאי של הרבנות הראשית בפני בית המשפט

לבקשת מספר חברי כנסת, אשר ביקשו כי נציג את האפשרויות העומדות בפני הרבנות הראשית לייצוג עצמאי, להלן סקירה תמציתית של שתי דרכים אשר יאפשרו לרבנות הראשית ייצוג עצמאי בפני בית המשפט, כך שדבריה יוצגו בפניו באופן ברור, בלתי אמצעי וללא כחל ושרק.

יובהר בפתח הדברים כי אין כיום כל מניעה בחוק שהרבנות הראשית לישראל תיוצג בפני בית המשפט באופן עצמאי, ככל שהיא משיבה בעתירה או שההליך המשפטי נוגע לסוגיות הנתונות לאחרייתה.

ולדברים בהרחבה:

הנחיית היועץ 9.1001

הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 9.1001 קובעת כי רכישת שירותים משפטיים חיצוניים על ידי משרד ממשלתי תעשה רק באישורו של היועץ המשפטי במשרד. על פי ההנחיה, יועץ משפטי של משרד ממשלתי רשאי להעביר ביצוע עבודה משפטית לגורם חיצוני, כאשר מדובר בעבודה משפטית הדורשת מומחיות שאינה מצויה בידי המדינה או שנושאה מעורר רגישות ציבורית מיוחדת או שעומס העבודה המוטל על היועץ המשפטי למשרד דורש זאת. במקרים מסוימים, אין להסתפק באישורו של היועץ המשפטי למשרד ויש צורך באישור וועדה מיוחדת וזאת, כאשר ההתקשרות עם שירותים משפטיים חיצוניים עולה על סך 250,000 ש"ח או שמדובר בייצוג בוועדות כנסת או בנושאים חוקתיים או בהתקשרות ממושכת שלא לנושא מוגדר.

יצוין כי הנחיית היועץ הנ"ל אינה מבוססת משפטית ואינה מאזכרת אף לא מקור נורמטיבי אחד העשוי להוות בסיס חוקי להגבלת רכישת שירותים משפטיים חיצוניים על משרדי הממשלה. בסיס או מקור משפטי חוקי להחלטה זו, אינו נמצא בשיטת המשפט הישראלית כלל. יתירה מכך, הנחיה זו בכלל והוראת היועץ לרבנות הראשית בפרט, מנוגדת למסקנות וועדת שמגר משנת 2000 כפי שיפורט להלן.

בדו"ח וועדת שמגר נדון עניין הייצוג החיצוני על ידי רשות שלטונית בפני בית המשפט. בדו"ח נקבע כי לא זו בלבד שניתן לאפשר לרשות ייצוג חיצוני במקרה של חילוקי דעות בינה לבין היועמ"ש, אלא אף ראוי ונכון לעשות כן ובלבד שאין מדובר במקרה וודאי של אי-חוקיות בפעולת הרשות. אפשרות זו הוכפפה לתנאי כי המחלוקת בין הרשות ליועץ טרם הוכרעה בחקיקה וכי פרשנותה של הרשות את החוק, אפשרית וסבירה בגדרי המצב המשפטי הקיים בישראל.

"במקרים בהם אין המדובר באי-חוקיות ברורה וגלויה, מן הנכון שהיועץ המשפטי יחליט על התרת ייצוגה של הרשות הממלכתית החולקת על דעתו, על ידי משפטן משירות הציבור או מן המגזר הפרטי, הנכון להציג טעמיה של הרשות הממלכתית בפני בית המשפט. במילים אחרות, אין לצאת מתוך הנחה שהיועץ המשפטי יטען בבית המשפט בניגוד לחוות דעתו ויתאר את מה שלדעתו שחור, כלבן. אולם, יש נסיבות - בהן אין המדובר כאמור על אי-חוקיות ברורה וגלויה - אשר אין בהן לשלול מרשות שלטונית את יומה בבית המשפט, היינו את הניסיון לשכנע את בית המשפט בחוקיות עמדתה." (ההדגשות שלי. ש.ד.ר.)

אשר על כן, עומדות בפני הרבנות הראשית שתי אפשרויות:

אפשרות א - הרבנות יכולה לרכוש שירות משפטי חיצוני

הנחיית היועץ, כמו גם דו"ח וועדת שמגר, לא קיבלו תוקף של החלטת ממשלה. חרף זאת, נהגו משרדי הממשלה לציית להנחיית היועץ, בבואם לרכוש שירותים משפטיים חיצוניים ולקבל את אישור היועמ"ש טרם רכישתם. משכך, ככל שקיימת מניעה לרבנות הראשית לקחת ייצוג חיצוני, מניעה זו נשענת על בסיס מנהגי בלבד ואין לה מקור חוקי או משפטי אחר. באופן זה נהגה עד היום אף הרבנות הראשית לישראל, יחד עם זאת, בנסיבות בהם היועץ המשפטי לממשלה החליט שמנהג ארוך שנים של פרשנות חוק איסור הונאה בכשרות אינו מחייב אותו, אין סיבה שדווקא הרבנות תדבק במנהג אחר ותמתין לרשותו של היועץ המשפטי לממשלה לצורך ייצוג חיצוני.

למעלה מן הצורך, וככל שתראה הרבנות לנכון, ניתן ליזום החלטת ממשלה ספציפית שתורה כי היועץ המשפטי לממשלה אינו מייצג את הרבנות בהליך המדובר וכי הרבנות תשכור ייצוג עצמאי בהליך זה.

לחלופין, קיימת אפשרות לפיה הרב הראשי לישראל יבקש להצטרף לעתירה כמשיב נוסף או כידיד בית המשפט. הרב הראשי לישראל, מתוקף תפקידו כראש עדה דתית אשר ענייני המקומות הקדושים בציפור נפשה, יכול להצטרף כמשיב לעתירה בשל העניין הציבורי שבה.

צרוף משיבים לעתירה הוא פרקטיקה מקובלת בבית המשפט בישראל בבואו לעסוק בסוגיות ציבוריות. קבלתו של משיב נוסף לעתירה ציבורית, תעשה כאשר המבקש להצטרף נוגע ישירות בעניין הנדון או שהוא בעל ידע נרחב ומקצועי במטריה הנדונה וזאת, בכדי להבטיח כי נשמעה עמדתם של כלל הנוגעים בדבר באופן ברור ובלתי אמצעי. כך קבע השופט ברק בפרשת פנחסי (בג"ץ 5368/96 פנחסי נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נ (4) 364) :

"יש מקום לשקול הצטרפותו של עותר 'ציבורי' נוסף או משיב 'ציבורי' נוסף אם מתוך בקשתו נראה כי הוא מוסיף לעמדת הצד אליו הוא מבקש להצטרף. אין מקום להצטרפותו של עותר 'ציבורי' נוסף או משיב 'ציבורי' נוסף אם מתוך בקשתו נראה כי הוא חוזר על עמדות שכבר נטענו על ידי הצד אליו מבקש הוא להצטרף".

(ולעניין זה ראה גם: בג"ץ 852/86 אלוני נ' שר המשפטים, פ"ד מא (2) 1 וכן, בג"ץ 5883/93 יהלום נ' המפקח הכללי (לא פורסם)).

הרב הראשי לישראל כראש העדה הדתית היהודית אינו כפוף בהחלטותיו ובעמדותיו לממשלה ובוודאי שאינו כפוף בהחלטותיו ובעמדותיו ליועץ המשפטי לממשלה. זכותה של עדה דתית בישראל לאוטונומיה הוכרה באופן היסטורי עוד בימי השלטון המנדטורי והוכנסה למשפט הישראלי עם הטמעת פקודת המלך בפקודת סדרי השלטון והמשפט וכך, בסעיף 83 בדברי המלך במועצה על ארץ ישראל 1922-1947 נקבע כי:

"כל עדה דתית תהנה מעצמאות בענייניה הפנימיים בהתחשב עם הוראות כל פקודה או צו שיצאו מאת הממשלה."

הרב הראשי לישראל, כמי שנבחר באופן דמוקרטי על ידי גוף קולגיאלי, מהווה את ראש העדה הדתית היהודית. מתוקף מעמדו זה, הוא ממלא את תפקידיו כנאמן ציבור באופן המיטבי עבור בני

התנועה למשילות
ודמוקרטיה

עדתו ואין הוא כפוף ליועץ המשפטי לממשלה. אין כל סיבה שלא יוכל להצטרף להליך כצד ולשכור ייצוג משפטי חיצוני. כך יוכל הרב הראשי להציג בפני בית המשפט העליון את הסוגיה על כל צדדיה ואת עמדתה של העדה הדתית היהודית שהוא עומד בראשה.

בכבוד רב ובברכה,

שמחה דן רוטמן, עו"ד

יועץ משפטי

התנועה למשילות ודמוקרטיה (ע"ר)

